

Dr Wojciech Stankiewicz

Adiunkt w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

A U T O R E F E R A T

1. Podstawowe dane osobowe

Urodziłem się 1 sierpnia 1964 r. w Gdyni w rodzinie inteligenckiej. Rodzice moi: ojciec Andrzej był związany zawodowo ze stoczną im. Komuny Paryskiej w Gdyni, matka Wiesława z domu Gruszczyńska z Państwowym Zakładem Ubezpieczeń.

Od 1971 do 1979 r. uczęszczałem do Szkoły Podstawowej nr 3 im. Stoczniovców Gdynskich w Gdyni. Następnie do III Liceum Ogólnokształcącego im. Marynarki Wojennej w Gdyni, które ukończyłem 1983 r.; w latach 1983-1985 kontynuowałem naukę w Studium Kształcenia Ustawicznego Ekonomistów w Sopocie, gdzie uzyskałem w 1985 r. tytuł technika ekonomisty o specjalności handel zagraniczny.

W 1985 r. podjąłem studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. W 1991 r. uzyskałem tytuł magistra prawa z wynikiem bardzo dobrym, broniłem pracę pod kierunkiem prof. dr hab. Józefa Straburzyńskiego. W tym samym roku podjąłem pracę jako **asystent w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego na Wydziale Praw i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego**. Od trzeciego roku studiów uczęszczałem równolegle na skandynawistykę. Studia te ukończyłem w 1995 r. również z wynikiem bardzo dobrym. Na **Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego** byłem zatrudniony od 1 grudnia 1991 r. do 24 stycznia 2006 r.

Przygotowując rozprawę doktorską nawiązałem kontakty z instytucjami oraz organizacjami w Polsce, Niemczech oraz Holandii. **Przeprowadziłem badania studyjne w Kolonii**, a przede wszystkim podczas stażu naukowego w **Asser Instituut w Hadze w Holandii**. Wyniki badań przedstawiłem w rozprawie doktorskiej, pt. *Terroryzm międzynarodowy jako zjawisko cywilizacji współczesnej w komunikacji powietrznej i morskiej*, którą obroniłem **28 maja 1999 r. na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego, uzyskując stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce**.

Od 1 października 2006 r. podjąłem pracę na stanowisku adiunkta w **Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego**

w **Olsztynie**, gdzie jestem zatrudniony do chwili obecnej. Ponadto 14 marca 2006 r. objąłem stanowiska kierownika **Zakładu Politologii w Powiślańskiej Szkole Wyższej w Kwidzynie**, które piastowałem do 31 sierpnia 2010 roku (momentu zawieszenia funkcjonowania kierunku Polityki Samorządowej)

W 1996 r. korzystałem ze stypendium naukowego, ufundowanego przez **Asser Instituut w Hadze (Holandia)**. W czasie pobytu studyjnego poznawałem metodologię badań i specyfikę poznawczą wiedzy o terroryzmie jako zjawisku globalizacji świata.

Od 1994 r. jestem żonaty z Katarzyną z domu Mikołajczykówną, która jest farmaceutką; mam dwóch synów, Bartosza ur. 23 października 1995 r. oraz Kajetana ur. 24 czerwca 1999 r.

2. Charakterystyka dorobku naukowego

Na mój dorobek naukowo-badawczy składa się ponad 180 publikacji, w tym 2 monografie, 148 studia i artykuły, 29 recenzji, 2 ekspertyzy. Część z nich ukazała się w języku angielskim. **Mając na uwadze aktywność naukową w celu popularyzacji nauki, brałem czynny udział w kilkudziesięciu konferencjach i sympozjach naukowych, niekiedy powierzano mi również przewodnictwo w panelach tematycznych** (załącznik dotyczący dorobku naukowego).

W okresie około 20 lat moje zainteresowania badawcze koncentrują się wokół następujących problemów:

- instytucjonalizacja życia międzynarodowego,
- konflikt jako zjawisko integrujące i dezintegrujące oblicze współczesnego świata,
- terroryzm jako przejaw patologii cywilizacji współczesnej
- funkcjonowanie i znaczenie Unii Europejskiej jako aktora rzeczywistości międzynarodowej.

Instytucjonalizacja życia międzynarodowego

Istotnym nurtem moich zainteresowań badawczych, jest instytucjonalizacja życia międzynarodowego.

Dokonując oglądu rzeczywistości międzynarodowej w studium pt. *Wektory rozwoju współczesnej rzeczywistości międzynarodowej a siła niektórych zagrożeń patologicznych*,

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2012, poddaje analizie wpływ zagrożeń patologicznych na rozwój przestępczości, przybierającej różnorodne formy i wykraczającej poza granice poszczególnych państw. Wskazuję, że przestępczość stała się zjawiskiem ponadnarodowym, rzutującym na różne sfery życia publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem życia gospodarczego i społeczno-politycznego. W opracowaniu przeanalizowano zachowania patologiczne, jak rosnące zaangażowanie struktur mafijnych w sferę stosunków gospodarczych, wzmacnianie roli działań terrorystycznych w realizacji postulatów politycznych czy też rozwój nielegalnych zjawisk, jakimi są: piractwo morskie, tortury, handel organami ludzkimi czy nielegalny handel bronią.

Zwracam uwagę, że występowanie wymienionych zachowań patologicznych nie jest warunkowane poziomem rozwoju cywilizacyjnego danego państwa, jego pozycją ekonomiczną, czy funkcjonowaniem demokratycznych mechanizmów politycznych. Wysoki poziom rozwoju cywilizacyjnego nie gwarantuje państwom wolności od patologii. Istnienie anomalii jest raczej wynikiem wzrostu powiązań pomiędzy uczestnikami stosunków międzynarodowych. Poszerzanie dziedzin współpracy, a także przepaść pomiędzy wysoko rozwiniętymi państwami a krajami borykającymi się z kryzysami ekonomicznymi i politycznymi sprawiły, że problem patologii stał się problemem międzynarodowym. Jego istotę stanowi oszacowanie skali nielegalnych procedurów, gdyż większość z nich ma charakter niejawny. Trzeba też zwrócić uwagę na powiązania organizacji przestępczych ze skorumpowanymi urzędnikami administracji państwowej, którzy podejmują działania na rzecz zakamuflowania nielegalnej działalności. Prowadzi to do wzrostu zachowań korupcyjnych w sferze władzy, a także do wywierania nacisku na osoby sprawujące ważne funkcje państwowe.

Niezwykle istotne dla procesów zwalczania patologii na arenie międzynarodowej jest skonkretyzowanie istoty wymienionych zjawisk oraz dotarcie do przyczyn ich powstawania. Umożliwi to zrozumienie i kontrolę działań patologicznych, dodatkowo pozwalając na wypracowanie uniwersalnego, a zarazem efektywnego systemu, który przyczyni się do ich redukcji na arenie międzynarodowej.

Głównymi hipotezami naukowymi, które mają przybliżyć rozwiązanie podjętego problemu badawczego, są następujące założenia: po pierwsze, zjawiska i procesy patologii międzynarodowej mają swoje odzwierciedlenie w sferze kulturowo-cywilizacyjnej, a tym samym decydują o obliczu współczesnych stosunków międzynarodowych; po drugie na przestrzeni wieków system międzynarodowy opracował wiele rozwiązań prawnych, w postaci konwencji i deklaracji, które miały przeciwdziałać wszelkim przejawom

pogwałcenia praw człowieka, do których zakwalifikować należy także analizowane zjawiska patologiczne.

Rozdział pierwszy *Istota, siły generujące i stymulujące patologię w stosunkach międzynarodowych* stanowi wprowadzenie do analizowanej problematyki. Przedstawiono w nim cywilizacyjne aspekty patologii społecznych, zwracając uwagę na zagrożenia i problemy z nimi związane. Udowodniono, że w zakresie pojęciowym patologii mieszczą się także patologie odnoszące się do społeczności międzynarodowej. Omówiono zarówno ich charakter, jak i wpływ czynników, warunkujących ich intensywność. Ponadto podjęto próbę wskazania związku pomiędzy patologiami cywilizacyjnymi a przestępczością zorganizowaną. W dalszej części rozdziału przedstawiono zagrożenie, jakim dla ładu i bezpieczeństwa międzynarodowego są patologie, za najbardziej niebezpieczne uznając wojny i konflikty.

W rozdziale drugim *Przenikanie struktur mafijnych do legalnego biznesu* skoncentrowano się na ukazaniu szkodliwego wpływu mafii na struktury państwa, szczególnie na gospodarkę. Omówiono problematykę prania brudnych pieniędzy oraz tzw. *white collar crime* czyli zjawiska korupcji wśród urzędników oraz osób o wysokiej pozycji społecznej. W dalszej części rozdziału zwrócono uwagę na dychotomiczny charakter rajów podatkowych, które - oprócz bycia impulsem dla wzrostu gospodarczego - często przyczyniają się do wzrostu przestępczości w sektorze finansowym. Wskazano także na rolę internetu w działalności mafijnej.

W rozdziale trzecim *Terroryzm jako koncepcja rzeczywistości politycznej* scharakteryzowano istotę, genezę oraz ewolucję terroryzmu. Skupiono się na politycznym znaczeniu analizowanego zjawiska, którego celem jest osiągnięcie określonych korzyści, takich jak: dążenie do zdobycia władzy bądź jej obalenia, przeciwstawienie się rządowi, zmiana systemu politycznego. Dokonano również analizy cyberterroryzmu - nowoczesnej formy terroryzmu.

W rozdziale czwartym *Piractwo morskie* przedstawiono historię piractwa morskiego, poczynając od czasów starożytnych, poprzez czasy nowożytne aż do XXI wieku. Piractwo jako zagrożenie współczesnej cywilizacji zostało poddane analizie na podstawie działalności piratów z różnych rejonów świata, m.in. Afryki, Ameryki Południowej, a także wybrzeży Mórz Karaibskiego i Bałtyckiego. Ponieważ piractwo stanowi duże zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego, państwa współpracują ze sobą na rzecz zapobiegania i zwalczania przestępczości morskiej. Polega to m.in. na wymianie informacji o sytuacji

na morzach oraz koordynacji zaplanowanych przedsięwzięć, służących bezpieczeństwu mórz i ochronie statków.

W rozdziale piątym *Tortury i przestrzeganie zakazu ich stosowania na arenie międzynarodowej* przedstawiono starożytne metody i narzędzia tortur, a następnie udowodniono, że tortury - pomimo ewolucji jaką przeszły - stanowią zagrożenie dla współczesnej cywilizacji. W rozdziale tym zaakcentowano brak etyki i humanitarności osób, dopuszczających się stosowania uwłaczających godności człowieka tortur. Społeczność międzynarodowa podejmuje aktywne działania, mające na celu zapobieganie torturom, pomimo to wciąż napływają informacje o łamaniu zakazu ich stosowania.

W rozdziale szóstym *Handel narządami ludzkimi na świecie* przedstawiono handel organami jako jedną z form handlu ludźmi. Dynamiczny rozwój transplantologii sprawił, że proceder nielegalnego obrotu narządami ludzkimi przyjął formę międzynarodowej patologii. Niedoskonałość systemów opieki zdrowotnej w różnych częściach świata powoduje, że wielu chorych, oczekujących na przeszczep, w desperacji decyduje się na kupno potrzebnego narządu na „czarnym rynku”. Natomiast pośrednicy w handlu narządami wykorzystują dramatyczną sytuację materialną ludzi z najuboższych rejonów świata, odkupując od nich narządy. Dawcy, mając nadzieję na poprawę swojej sytuacji, decydują się na sprzedaż organu, nie zdając sobie sprawy z medycznych i prawnych konsekwencji swego czynu. Zarówno rządy państw, jak i organizacje międzynarodowe starają się doskonaląc istniejące uregulowania prawne w celu eliminacji analizowanego problemu.

W rozdziale siódmym *Środowisko międzynarodowe wobec procederu handlu bronią* zwrócono uwagę na nieskuteczność międzynarodowych działań, ograniczających transfery bronią. Dokonano klasyfikacji broni oraz wskazano różnice pomiędzy jej legalnym a nielegalnym handlem. Pomimo istniejących umów międzynarodowych, porozumień i rezolucji ONZ handel bronią znajduje się poza jakąkolwiek kontrolą.

Zauważam, że niehumanitarne praktyki były zwalczane na arenie międzynarodowej po doświadczeniach dwóch wojen światowych i współczesnych aktów terroryzmu. Jednak zapisy prawne nie są wystarczającym elementem skutecznej walki z nielegalnymi praktykami w sytuacji, kiedy nie towarzyszą im sprawne mechanizmy egzekwowania ich przestrzegania. Konieczne jest wypracowanie konkretnych działań prawnomiędzynarodowych, które umożliwiłyby weryfikację przestrzegania przez poszczególne państwa przyjętych przez nie zobowiązań; w perspektywie likwidowania patologicznych zachowań na arenie międzynarodowej niezwykle istotne jest wzmocnienie współpracy pomiędzy krajowymi i międzynarodowymi instytucjami, zajmującymi się bezpieczeństwem i ochroną praw

człowieka. Każde państwo powinno stworzyć wewnętrzny system uregulowań prawnych będący spójnym z mechanizmami międzynarodowymi. Współdziałanie obu systemów może w perspektywie prowadzić do rozwiązania problemu patologii międzynarodowych.

Zwrócenie uwagi na postawione zagadnienia wydaje się istotne i uzasadnione, ze względu na prowadzoną debatę pomiędzy specjalistami nauki o stosunkach międzynarodowych oraz nauk o polityce na temat kształtu rozwiązań polityczno-prawnych w sferze cywilizacji współczesnej; tocząca się debata wywiera wpływ na postawy polityków praktycznie kształtujących oblicze nowego ładu międzynarodowego przy uwzględnieniu występujących zagrożeń patologicznych; podjęty dyskurs powiązany jest z ważnymi potrzebami społecznymi, w szczególności wyrażającymi się w zapewnieniu bezpieczeństwa państwom i narodom przed stale wzrastającą falą zjawisk destrukcyjnych. Natomiast weryfikacja przyjętych hipotez jest możliwa w szczególności poprzez analizę pojęć, ich objaśnienie oraz egzemplifikację zagrożeń patologicznych.

W ramach problematyki instytucjonalności sfery międzynarodowej rzeczywistość tę ukazuję poprzez analizę kolizji w prawie zasady samostanowienia narodów pozostającą w kolizji z impearytywną normą powszechnego prawa międzynarodowego nienaruszalności integralności terytorialnej. Problem mniejszości narodowych stanowi istotne zagadnienie cywilizacyjne współczesnych stosunków międzynarodowych. Wskazuję, że nie istnieje powszechnie akceptowana definicja pojęcia „mniejszości”. Wyznaczono jedynie kierunek prac na przyszłość, jednocześnie wskazując możliwość tymczasowej regulacji sytuacji mniejszości bez ścisłego określenia desygnatów wchodzących w skład pojęcia. Spośród wielu rozwiązań normatywnych kwestii mniejszości narodowych najistotniejsze z punktu widzenia nauk społecznych są uregulowania narodowe.

Obserwując zmieniającą się rzeczywistość globalną na tle przeobrażeń cywilizacyjnych prezentuję ustalenia poznawcze w aktualnym problemie ścigania i sądenia zbrodniarzy wojennych w świetle rozwoju struktur i procedur przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym, poddaję analizie prace komisji przygotowawczych, tworzących pierwotny projekt Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego. Wskazuję na proces czerpania z doświadczeń nauki zebranych podczas funkcjonowania trybunałów czasowych (*ad hoc*). Zasadnicze znaczenia dla idei sądenia zbrodniarzy wojennych, miał fakt utworzenia po II wojnie światowej, Międzynarodowego Trybunału Wojskowego z siedzibą w Norymberdze, jako swoistego precedensu w stosunkach międzynarodowych.

Prawidłowością jest że główne powody i cele utworzenia Trybunału, wyrażone w Preambule Statutu, stanowią dorobek wieloletnich doświadczeń i prób wypracowania

wspólnego stanowiska w społeczności międzynarodowej; są wynikiem „dorastania” społeczności do urzeczywistnienia idei stałego sądu, którego zakres jurysdykcji obejmowałby najważniejsze zbrodnie prawa międzynarodowego. Kompetencje i organy Trybunału, będące wynikiem kompromisu na forum międzynarodowym, które niejednokrotnie pochodzą z różnych systemów prawnych, są najlepszymi dotychczas stworzonymi w instytucjach danego typu.

W innych publikacjach naukowych wskazuję, że orzecznictwo i wykładnia norm prawa międzynarodowego dostosowana do zmieniających się warunków politycznych i społecznych stanowi dorobek Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii, który będzie wykorzystany w procesach toczących się przed SMTK oraz innych sądowych organach międzynarodowych. W refleksji ogólnej nad problematyką prawa w stosunkach międzynarodowych, stwierdzam że państwa niechętnie przekazują jurysdykcję karną w stosunku do własnych obywateli organom międzynarodowym, co stanowi główną przyczynę trudności w realizacji idei międzynarodowego sądownictwa karnego. Nastawienie państw zmienia się ze względu na liczne konflikty zbrojne o charakterze lokalnym i regionalnym, a także możliwość zagłady ludzkości w razie wybuchu wojny ogólnoswiatowej. W związku z zagrożeniami oraz presją opinii publicznej domagającej się ukarania sprawców naruszeń i zapewnienia respektowania praw człowieka, państwa przestają powoływać się na zasadę suwerenności i nieingerencji w sprawy wewnętrzne, która stanowi główny argument uniemożliwiający utworzenie stałego międzynarodowego sądownictwa karnego.

Dostrzegając zmieniającą się rzeczywistość międzynarodową wskazuję na nowe zagrożenia dla bezpieczeństwa świata w postaci żywiołowych, słabo kontrolowanych ruchów ludnościowych. W tym kontekście podkreślam, że międzynarodowe migracje odgrywają, co najmniej potrójną rolę: jako konsekwencja innych zagrożeń dla bezpieczeństwa (np. zamach stanu, wojna domowa), jako zagrożenie samo w sobie gdy przybierają masowy, niekontrolowany charakter, jako przyczyna, czynnik sprawczy innych zagrożeń (np. gwałtowne wystąpienia wobec imigrantów, na tle rasowym lub religijnym).

Mając na uwadze rozwój społeczeństwa informatycznego, tworzenie obszarów i terytoriów bez granic państwowych, istotne w rzeczywistości międzynarodowej jest zagadnienie poczty dyplomatycznej, gdzie stwierdzam że prawnomiędzynarodowe uregulowania dotyczące statusu poczty dyplomatycznej powinny ulec zmianie. Na wzrost prestiżu i poszanowania prawa międzynarodowego wpłynęłaby możliwość dokonywania legalnej kontroli poczty dyplomatycznej. Uregulowanie prawne, w którym nie przewidziano

żadnej formy kontroli poczty, będzie naruszane przez państwa przed obawą zamachu terrorystycznego. Nielegalne wykorzystywanie poczty spowodowane jest pełną nietykalnością przesyłki.

Z zakresu problematyki instytucjonalizacji życia międzynarodowego opublikowałem prawie 50 artykułów i studiów w języku polskim i angielskim (załącznik dotyczący dorobku naukowego).

Konflikt jako zjawisko integrujące i dezintegrujące oblicze współczesnego świata

W badaniach nad problematyką konfliktów we współczesnym świecie, za główny cel przyjąłem monograficzne ujęcie najważniejszych aspektów politycznych analizowanych zjawisk, z uwzględnieniem problematyki ekonomicznej, kulturowej, prawnej, cywilizacyjnej. Moje badania w sferze konfliktów przebiegają w trzech kierunkach geograficznych: afrykańskim, azjatyckim i europejskim. Wykrywam prawidłowości oraz cechy wyróżniające konflikty w poszczególnych częściach świata na tle ogólnej problematyki wojen i przemocy. W publikacjach artykułowych wskazuję na najważniejsze determinanty oddziałujące pośrednio i bezpośrednio na uwidacznianie się poszczególnych konfliktów na różnych kontynentach.

W refleksji ogólnej nad problematyką konfliktów w Afryce wskazano na prawidłowości w specyfice stosunków interetnicznych na Czarnym Lądzie, wyrażające się w niespotykanej w innych rejonach świata ilości czynników konfliktogennych, stopniu ich powiązania i dynamice przemian. Powszechnych przyczyn konfliktów dopatruje się w historycznym dziedzictwie epoki kolonialnej, późnym wykształcaniu się świadomości etnicznej, arbitralnej delimitacji granic państwowych, niewydolności instytucji i struktur państwowych, niskim poziomie wykształcenia i nierównym dostępie do edukacji, dysproporcjach w podziale dóbr i nierównym dostępie do zasobów naturalnych, braku rozwiniętych instytucji demokratycznych, eksplozjach demograficznych, braku tradycji państwowości, tolerancji i poszanowania praw człowieka sprzężonych ze niedostatkiem ekonomicznym Kontynentu, zadłużeniu międzynarodowym. Z tego zakresu przygotowałem kilkanaście artykułów wydanych w czasopismach naukowych o zasięgu ogólnopolskim.

Istotnym obszarem geograficznym pozostającym w spektrum moich zainteresowań badawczych jest Europa. Konflikty na tle etnicznym ulegają większej komplikacji ze względu na nieumiejętność pogodzenia aspiracji i tendencji emancypacyjnych narodów z interesem dyskryminowanych mniejszości. Spory występujące w Europie Środkowo – Wschodniej

są zróżnicowane pod względem przedmiotowym. Pomijanie problematyki różnorodności cywilizacyjnej w ramach bloku wschodniego przez lata, spowodowało, iż wybuch nastrojów nacjonalistycznych po 1989 r., sprawia trudności w zakresie przewidywalności kierunku rozwoju konfliktów oraz skuteczności zastosowania środków zapobiegawczych względem potencjalnych źródeł wzajemnych napięć.

Następnym obszarem badawczym w ramach eksploracji zjawiska konfliktów cywilizacyjnych jest terytorium azjatyckie. Konflikty te ukazuję w ujęciu problemowym, przestrzennym i czasowym, na tle zmian politycznych, ekonomicznych i społecznych zachodzących w Azji. W badaniach tych uzyskałem odpowiedzi odnośnie przyczyn, form i skali współczesnych i potencjalnych konfliktów. Wyniki badań przedstawiłem na licznych konferencjach, sympozjach i w czasopismach naukowych.

Zwieńczeniem poszukiwań badawczych w obszarze tematyki konfliktu jest monografia, pt. *Konflikt jako zjawisko integrujące i dezintegrujące oblicze współczesnego świata*.

Współczesne konflikty w większości przypadków przybierają charakter wewnętrzny, a podmiotami uczestniczącymi są grupy paramilitarne, powiązane ze stronnictwami politycznymi lub poszczególnymi politykami. Wiele konfliktów nie jest rozwiązanych, gdyż nie wykształcono silnego państwa jako centrum władzy, zdolnego do skutecznej interwencji i jednoznacznego rozstrzygnięcia.

Konflikty współczesnego świata powinny być rozstrzygane przy zastosowaniu złożonych metod. Istotnym elementem jest tworzenie rządów prawa wewnętrznego, gdzie najistotniejszą rolę przyznaje się oprócz władzy i partii, organizacjom, kościołowi oraz wojsku. Ważne miejsce zajmują zagadnienia przestrzegania praw człowieka i prawa międzynarodowego. Podejmowane akcje militarne sił pokojowych powinny być dostosowywane do charakteru konfliktów. Naczelnym zadaniem organizacji międzynarodowych jest wykonywanie decyzji organów międzynarodowych, które są odpowiedzialne za utrzymywanie i przywracanie pokoju światowego. Niezbędnym jest łączenie przez oddziały pokojowe funkcji wojskowych i policyjnych.

Konflikty należą do problemów globalnych, chociaż samoistnie nie zostają wymieniane w katalogach zagrożeń, to jednak ich związek z poszczególnymi zjawiskami współczesnego świata jest niezaprzeczalny. W wielu raportach przygotowywanych dla różnych instytucji międzynarodowych, np. Klubu Rzymskiego, można wyodrębnić wspólny katalog problemów globalnych, do których zalicza się: problem surowców i uprzemysłowienia, postęp techniczny, zagadnienie korporacji transnarodowych, walkę

z głodem i niedożywieniem, będących często skutkiem dostępu do źródeł wody pitnej, przebudowę systemu organizacji międzynarodowych, eksplozję gwałtu z nowymi formami przemocy, brutalność policji, tortury, terroryzm, rewoltę młodzieży, degradację środowiska, upadek wartości moralnych, utratę wiary, poczucie niestabilności, degradację środowiska, likwidację kolonializmu i apartheidu, zagadnienia ekonomiczne, społeczne, humanitarne i praw człowieka, mające wymiar światowy oraz kwestie przestrzegania prawa międzynarodowego. Katalogi problemów globalnych mają tendencję stałego poszerzania swojego spektrum. Na wszystkich tych płaszczyznach wszechobecne są konflikty z różnym stopniem intensyfikacji, w zależności od zastanej sytuacji społeczno-politycznej.

Obecnie w różnych regionach świata przyspieszeniu uległy procesy integracyjne. Skutkują przyjęciem nowych form współpracy. Na podstawie traktatu z Maastricht oraz traktatu amsterdamskiego podjęto wiele działań na rzecz unii politycznej i ekonomicznej celem stworzenia jednego organizmu zintegrowanej Europy. Na skutek działania licznych ugrupowań regionalnych jak Grupa Wyszehradzka, Inicjatywa Środkowoeuropejska, Euro-Arktyczna Rada Regionu Morza Barentsa, Rada Państw Morza Bałtyckiego, świat a w szczególności Europa dążą do tworzenia struktury bezpieczeństwa, odgrywającego zasadniczą rolę w budowaniu pokojowego porządku świata wolnego od sporów i konfliktów.

Problemem badawczym podjętym w monografii, pt. *Konflikt jako zjawisko integrujące i dezintegrujące oblicze współczesnego świata*, jest proces kształtowania się konfliktów w różnych instytucjach polityczno-prawnych. Zagadnienie konfliktów w sferze społecznej, ekonomicznej, prawnej jest traktowane przez polityków i uczonych jako jedno z najważniejszych zagadnień na drodze upowszechniania zasad demokracji integrującego i dezintegrującego się świata. Tożsamość każdej zbiorowości posiada zawsze dwa aspekty, z jednej strony pozytywny, na który składają się elementy przyciągające i z drugiej strony negatywny, obejmujący to co odpycha od innych.

Główna hipoteza badawcza pracy zawiera się w twierdzeniu, że konflikty są nieuniknionymi zjawiskami współczesnego świata we wszystkich sferach cywilizacji, skutkując procesami integracyjnymi i dezintegracyjnymi współczesnego świata.

Problem objęty tematem monografii nie znalazł dotychczas pełnego naświetlenia w literaturze przedmiotu. Wielu naukowców podejmowało zwykle próbę dokonania analizy najbliższych merytorycznie zagadnień, dotyczących problematyki konfliktów w ujęciu nauk społecznych, w szczególności socjologii i psychologii, politologii przy analizie zagadnień stosunku władzy, partii, organizacji, wojska i kościoła względem sporów i konfliktów, nauk

prawnych z uwypukleniem tematyki praw człowieka i prawa międzynarodowego w sytuacjach konfliktowych.

Celem podjętym w pracy jest dokonanie naukowej analizy istoty konfliktów z pogranicza różnych dyscyplin naukowych w celu dokonania typologii i systematyzacji nauki o konfliktach. Ramy czasowe obejmują w zasadzie XX i XXI wiek, chociaż w odniesieniu do naświetlenia form kształtowania się konfliktów zwłaszcza w myśli filozoficznej oraz dla kompletności wywodu, sięgnięto do czasów dawniejszych, co nie ujmuje aktualności prezentowanego studium.

Dla zweryfikowania hipotezy i osiągnięcia postawionego celu przyjęto podejście interdyscyplinarne właściwe dla nauk społecznych, zwłaszcza dla nauki o stosunkach międzynarodowych, które pozwala łączyć różne metody analizy. Przyjęty holizm metodologiczny pozwolił zastosować następujące metody: obserwacyjną, analizy i krytyki źródłowej, porównawczą, analizy i krytyki piśmiennictwa. Obserwacją poddano fakty z zakresu ewoluowania konfliktów na arenie światowej, a uzyskane spostrzeżenia stanowiły niezbędną pomoc w ocenie źródeł w postaci różnorodnych dokumentów i analizy norm prawnych zawartych w konwencjach międzynarodowych. Istotnym uzupełnieniem pracy badawczej okazała się specyficzna dla nauk humanistycznych metoda analizy i krytyki piśmiennictwa naukowego, w której podjęto różne, często kontrowersyjne aspekty realizowanego problemu badawczego. Pewną rolę należy również przyznać zastosowanej metodzie intuicyjnej i metodzie badań teoretycznych, w szczególności przy formułowaniu twierdzeń na temat konfliktów w aspekcie międzynarodowym. Pomocnym środkiem ułatwiającym poszerzenie i systematykę wiedzy był udział autora w licznych dyskusjach naukowych na konferencjach w gronie specjalistów z różnych dyscyplin naukowych. Całokształt zastosowanych metod i technik badawczych, umożliwił autorowi dokonanie analizy związków problematyki konfliktów z innymi pokrewnymi dyscyplinami naukowymi.

Celowi zapewnienia skutecznego rozwiązania problematyki badawczej i weryfikacji postawionej hipotezy przy zastosowaniu przyjętych metod badawczych podporządkowano strukturę pracy; w efekcie układ monografii odpowiada treści. Dysertacja składa się z pięciu rozdziałów, w których podjęto kolejne etapy weryfikacji badań. W celu zapewnienia większej przejrzystości pracy pod koniec każdego podrozdziału zaprezentowano wnioski, służące weryfikacji głównej hipotezy.

Rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie do badanej problematyki. Wskazano w nim na czynniki kształtujące konflikty współczesnego świata, rozpoczynając analizę od prezentacji różnych ujęć i podziałów konfliktów, a następnie zwracając uwagę na takie

determinanty jak: polityka, demografia, ekonomia, kultura. Zaprezentowano charakter i formy współczesnych konfliktów, podkreślając rolę zjawisk demograficznych oraz wpływ czynników intensyfikujących. Konflikty wywoływane są przez dwie przeciwstawne siły: z jednej strony są to procesy dezintegrujące grupę lub grożące dezintegracji, polegające na ścieraniu się interesów dwóch lub więcej zbiorowości, mające źródło w zjawiskach demograficznych, z drugiej strony pełnią funkcję integrującą wskutek oporu o podłoże psychospołeczne jednostek i grup wobec zagrożenia wolności, bezpieczeństwa i rozwoju. Podejście badawcze autora zostało skoncentrowane na wskazaniu wielości rodzajowej konfliktów na tle gospodarczym. Podjęto próbę wykazania, iż wielość i różnorodność sprzecznych interesów, jakie występują w sferze gospodarczej, stymuluje bezustannie rodzące się konflikty. Struktura konfliktów w sferze gospodarczej jest zróżnicowana, w zależności od źródła, charakteru oraz płaszczyzny, na jakiej konflikty powstają i ściśle związana ze sferą stosunków politycznych oraz społecznych, które im towarzyszą. W dalszej części monografii wskazano na zasady rządzące antagonizmami wynikającymi z problematyki wielokulturowości i różnic osobowych w społeczeństwie, scharakteryzowano źródła konfliktów kulturowych na podstawie wybranych przykładów oraz przedstawiono ogólne tendencje rozwoju zarysowanych sprzeczności. Wykazano, że istnienie różnorodności kultur, różnych filozofii myślenia oraz odmiennych postaw sprzyjających sytuacjom konfliktogennym jest uwarunkowane i zdeterminowane przez czynniki nierozłącznie związane z humanistycznym stanem rzeczy.

W rozdziale drugim skoncentrowano uwagę na analizie roli podmiotów indywidualnych w generowaniu konfliktów. Zaprezentowano koncepcje filozoficzne właściwe dla badanej materii oraz poddano analizie poglądy najbardziej znamienitych autorytetów w XX i XXI w. na zjawisko konfliktów. Celem tej części monografii było ukazanie ewolucji idei zapobiegania konfliktom, a także zobrazowanie rozwoju, kontynuacji i istoty problematyki konfliktowej wśród badaczy oraz porównanie i konfrontacja z ideami wypracowanymi w poprzednich epokach. Większość uwagi została skupiona na ideach i refleksjach filozofów i polityków, działaczy społecznych i uczonych, poszukujących metod i sposobów ustanowienia pokoju międzynarodowego oraz ładu społecznego. W rozdziale wskazano na uwarunkowania historyczne, psychologiczne, społeczne przywódców oraz stosunek przywództwa politycznego do konfliktów politycznych, wojskowych i gospodarczych. Udowodniono, że jednostka lub grupa ludzi może inspirować naród do działań, które w konsekwencji powodują konflikty – totalną wojnę, zagładę, naruszanie praw. Rozważania można rozszerzyć na analizę sfery życia publicznego, w których

działalność władzy państwa może spowodować manipulowanie podmiotami i przez podmioty, problemami i siłami politycznymi. Dlaczego w powyższych sytuacjach celem staje się dostosowywanie wartości do konkretnych dążeń i konfliktów, co doprowadza do ujawniania się deformacji i ograniczeń rzeczywistej sfery stosunków politycznych. Natomiast nieumiejętne kierowanie aparatem wojskowym prowadzi do upadku kraju, zwrotu siły armii przeciwko obywatelom państwa oraz aparatowi rządzącemu, a także do wewnętrznych konfliktów

W rozdziale trzecim przedstawiono rolę instytucji publicznych w generowaniu konfliktów, takich jak państwa, rządy, partie, organizacje, kościół i wojsko. Udowodniono, że u podstaw konfliktów leżą najczęściej różne cele i zadania wynikające z uznawanych systemów wartości, różnego rozumienia ról i zajmowanej pozycji w strukturze państwa. Najczęściej powody występowania sporów tkwią w wewnętrznych realiach społeczno-politycznych państw, których rządy wywołują wojnę domową. Powodem wojen wewnętrznych jest przemoc stosowana wewnątrz państwa w imię określonych, często rozbieżnych idei i celów. Zakres generowania konfliktów przez organizacje międzynarodowe może być spowodowany: trudnościami organizacyjnymi, brakiem podejmowania trafnych decyzji, niewypracowaniem skutecznego aparatu egzekwowania postanowień, dyktaturami politycznymi, brakiem realnych możliwości zapobiegania konfliktom, dyskryminowaniem państw słabszych, rywalizacją o rynki i korzyści gospodarcze oraz fanatyzmem religijnym, konfliktami kulturowymi i dążeniami mniejszości narodowych do uzyskania niepodległości. Kościół przedstawiony został jako instytucja będąca uczestnikiem życia politycznego i społecznego, a nie jako wspólnota w wymiarze transcendentnym. Kościół występuje jako obrońca interesów swoich własnych członków oraz tradycyjnych wartości chrześcijańskich. Po drugiej stronie konfliktu ideologicznego znajdują się ideologie - socjalistyczna i liberalna, wedle których dąży się do całkowitego rozłączenia życia politycznego od religii.

W rozdziale czwartym zwrócono uwagę na problematykę wartości kształtującego się społeczeństwa obywatelskiego w obliczu konfliktów, poddając analizie takie elementy jak: wpływ postępu naukowo-technicznego na upowszechnienie konfliktów w świecie, dostęp do źródeł wody pitnej i ropy naftowej jako bogactw naturalnych decydujących o pozycji państw w stosunkach międzynarodowych, znaczenia edukacji, demokracji, polityki oraz synkretyzmu kulturowego w generowaniu konfliktów. Wskazano, że wraz z upływem czasu zmienia się otoczenie, warunki środowiska, technika walki wroga, a tworzone są nowe rozwiązania techniczne i strategiczne, które mają służyć łatwiejszej, szybszej i bardziej skutecznej walce lub obronie. Z kolei ropa naftowa i woda pitna stanowią zarzewie

konfliktów ze względu na ich nierównomierne rozmieszczenie i ograniczony dostęp w krajach afrykańskich i azjatyckich, a w szczególności w krajach Bliskiego Wschodu. W systemowym badaniu problemu dokonano analizy danych statystycznych dotyczących zasobów wody pitnej i ropy naftowej i odwołano się do uwarunkowań historycznych. Jednym z zadań współczesnych systemów oświatowo-wychowawczych jest wychowywanie ludzi, którzy potrafią zrozumieć istotę obecnych i nadchodzących przekształceń w kulturze i zająć wobec tych zjawisk odpowiednią postawę. Warunkiem kształtowania właściwej postawy jest uwzględnienie motywów jedności kultury ludzkiej i dostrzeganie procesu rozszerzania się powiązań między kulturami obcymi a kulturą własnego narodu. W dalszych rozważaniach wskazano na cechy właściwe systemom demokratycznym jak: kompletny zbiór organizacji i instytucji charakterystycznych dla ustrojów demokratycznych z cykliczną zmiennością rządów, wolne wybory, swoboda wypowiedzania poglądów przez obywateli, możliwości zrzeszania się i tolerancja dla odmienności społecznych, kulturowych i religijnych oraz kultura polityczna przywódców, czyli zespół poglądów na temat postępowania w razie konfliktu, konsekwencja w działaniu, bycie odpowiedzialnym przed narodem za skutki podejmowanych działań. Tendencja do tolerancji i rozwiązywania sporów w imię wspólnego dobra, pozwalają ugruntowanym republikom zachowywać stabilizację w długim okresie. Wiele miejsca poświęcono poszczególnym rodzajom wartości politycznych, jak również funkcjom pełnionym przez systemy wartości politycznych, które mają znaczący udział w generowaniu, podtrzymywaniu i rozwiązywaniu rozbieżności, napięć, sporów, a przede wszystkim konfliktów na arenie stosunków międzynarodowych.

W rozdziale piątym, ostatnim, dokonano analizy sposobów i mechanizmów przeciwdziałania konfliktom. Zwrócono uwagę na rolę opinii publicznej, mediów, problematyki praw człowieka oraz norm prawnych w międzynarodowym prawie konfliktów zbrojnych. Autor postrzega opinię publiczną jako nośnik podstawowych norm zwłaszcza moralnych, określanych mianem „norm elementarnych” lub „norm ogólnoludzkich”, dziedziczonych przez ludzkie pokolenia do których zaliczyć należy nakaz niezabijania czy ideał pokoju. W pracy podkreśla się stale rosnącą rolę stanowiska obywateli społeczeństw w zapobieganiu konfliktom na świecie oraz budowania kultury pokoju. Kultura polityczna społeczeństw demokratycznych przestaje być efektem decyzji i poglądów obywateli a zaczyna być tworem działań socjotechnicznych. Dominującą rolę przyznaje się mass mediom jako kreatorom poglądów i decyzji podejmowanych przez indywidualne osoby, na szczeblu państwowym oraz międzynarodowym. Istnym z punktu badanego zagadnienia jest wskazanie zależności między prawami człowieka a konfliktami zbrojnymi. Ochrona praw

człowieka zyskuje pierwszeństwo w humanitarnych operacjach Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Działalność ONZ rozciąga się od zapobiegawczych działań po pomoc i interwencje humanitarne. Wiele miejsca w rozważaniach poświęcono międzynarodowemu prawu konfliktów zbrojnych. Prawo to nie może być prawem statycznym, musi się bezustannie rozwijać, ponieważ ludzie tworzą coraz inne, czasem nieznajdujące miejsca w dotąd uchwalonych aktach, możliwości prowadzenia konfliktów zbrojnych. Praktyka jednak wskazuje na skostniałość i niedoskonałość regulacji niepodążającej za potrzebami współczesnej problematyki wojennej, co prowadzi jednocześnie do bardziej rozległego łamania norm prawa konfliktów. Zauważa się również kwestię nierównomiernego lub nie dość precyzyjnego stosowania sankcji międzynarodowych.

Pracę oparto na bogatym piśmiennictwie naukowym na temat konfliktów zarówno w sferze społecznej, psychologicznej, socjologicznej, politologicznej, ekonomicznej i prawnej. Przy analizie tematyki badawczej najbardziej przydatna okazała się literatura polska i anglojęzyczna. W systemowym kreśleniu tematyki wykorzystano liczne opracowania autorów zachodnioeuropejskich oraz amerykańskich a także wiele monografii i artykułów autorów polskich.

Niniejsza monografia stanowi kontynuację starań zrozumienia zjawiska konfliktów zarówno przez rozważenie ludzkich zachowań, jak również ukazanie, w jaki sposób konflikty mogą być prowadzone bardziej efektywnie i przy ponoszeniu minimalnych kosztów. Każdy konflikt zawiera element destruktywny, a dążeniem ludzi powinna być eliminacja zjawiska w ich wzajemnych stosunkach. Czy jednak nie istnieją konflikty, które przynosiłyby korzyści społeczeństwu i jednostkom? Praktyka konfliktu może być użyteczna dla jednostek niezadowolonych z otaczającej rzeczywistości, jak i dla tych, którzy pragną ją utrzymać.

Prowadzenie, redukovanie i rozwiązywanie konfliktów zbyt często powstrzymywało lub opóźniało niezbędne zmiany w relacjach władz. W niektórych przypadkach prowadzenie i redukcja sfery konfliktowej są najbardziej korzystne dla przeprowadzenia zmian. W innych przypadkach efektywniejszym rozwiązaniem jest zezwolenie na eskalację zatargu i kwestionowanie legalności istnienia władzy.

Człowiek poznaje zagadnienie konfliktu podczas całej swojej egzystencji. Wiedza rozprzestrzenia się niezależnie od miejsca zamieszkania czy epoki, w której egzystuje jednostka. Wykorzystuje się ją nieustannie w życiu codziennym, w handlu, relacjach rodzinnych, w rządzie, sporcie, wychowaniu dzieci. Znajomość rozwiązywania sporów jest przekazywana z pokolenia na pokolenie, z jednego doświadczenia życiowego na kolejne. Świadomość tworzą pokolenia, podczas gdy istota ludzka poznaje, jakie przyjmować

postawy, które są dla niej najkorzystniejsze. Przeważnie działania podejmowane przez człowieka są nieświadome. Prowadzenie konfliktu stanowi jedną z życiowych umiejętności, którą zdobywa się i rozwija w toku egzystencji.

Narastająca od XIX w. fala konfliktów społecznych może być następstwem rozwoju nauki i technologii oraz wykorzystywania myśli ludzkiej w konfliktach militarnych. Presja ze strony społeczeństwa jest prawdopodobnie głównym powodem wzrostu liczby konfliktów, jeśli każdy nowonarodzony człowiek jest postrzegany jako dodatkowe źródło potrzeb ludzkich a pośrednio jako potencjalna jednostka konfliktowa.

Podczas gdy teoretycy i praktycy w krajach zachodnich uczyli się jak hamować konflikty uwidaczniające się wewnątrz społeczeństwa, narastały problemy między narodami. Technologia i biurokratyczna organizacja wartości cywilizacyjnych doprowadziły metody walki do skrajnej postaci. W dwóch konfliktach światowych ludność cywilna została przekształcona z przypadkowej ofiary w cel strategiczny. Wraz z wynalezieniem broni nuklearnej, koncepcja wojny totalnej nabrała złowieszczonego znaczenia.

Z zakresu problematyki konfliktu jako zjawiska integrującego i dezintegrującego oblicza współczesnego świata opublikowałem ponad 50 artykułów i studiów w języku polskim i angielskim (załącznik dotyczący dorobku naukowego).

Terroryzm jako przejaw patologii cywilizacji współczesnej

Moje badania nad problematyką terroryzmu ogniskują wokół trzech podstawowych nurtów: badania istoty zjawiska w różnych kręgach kulturowych, prawnych i instytucjonalnych, walki i przeciwdziałania zjawisku terroryzmu, a także przejawach terroryzmu we współczesnym świecie, gdzie poddaję analizie różne organizacje terrorystyczne.

Zwracam uwagę poznawczą na procesy i zjawiska uniwersalne, dotyczące kształtowania się zjawiska terroryzmu w świecie oraz jego specyfikę związaną z warunkami cywilizacyjnymi, historią, poziomem rozwoju ekonomicznego a także stanem kultury i ustrojem panującym w danym kraju. Poznając problem przywiązuję dużą wagę do działalności jednostek-przywódców, wyznaczających kierunki rozwoju oraz specyfikę terroryzmu w różnych kręgach kulturowych. W szczególny sposób akcentuję w ostatnich latach zagadnienia prawne, często pomijane w różnych systemach i kodyfikacjach państwowych.

Z tego zakresu przygotowałem rozprawę doktorską, która miała charakter analityczny – stanowiła pierwsze takie opracowanie w Polsce. Podstawowym zadaniem była próba ukazania istoty terroryzmu międzynarodowego jako zjawiska cywilizacji współczesnej oraz potrzeby przeciwdziałania mu, jak też wskazanie w jakim stopniu i w jaki sposób istniejące uregulowania prawnomiędzynarodowe wywierają wpływ na przeciwdziałanie terroryzmowi powietrznemu i morskemu.

Cel pracy wyznaczały ważne aspekty koncentrujące się na ustaleniu, że: terroryzm jest konsekwencją gwałtownych przemian cywilizacyjnych, które przeobraziły w zasadniczy sposób życie ludzkości; ukazania terroryzmu jako zjawiska globalnego, obejmującego zarówno życie polityczne, społeczne, gospodarcze, jak też naukę i kulturę; szczególną wymowę ma on w narastającej rzeczywistości kryzysów tradycyjnych instytucji państwa, w tym instytucji demokratycznych; jest on narzędziem przemocy wykorzystywanym przeciwko demokracji i prawu. Wyniki badań z tego zakresu przedstawiłem w wielu publikacjach naukowych zarówno o zasięgu ogólnopolskim jaki i zagranicznym.

Badając zjawisko terroryzmu w rzeczywistości współczesnego świata, podjąłem wyzwania badawcze związane z analizą zjawiska fanatyzmu religijnego w połączeniu z fundamentalizmem islamskim, wskazując w ten sposób na szczególne zagrożenie cywilizacyjne współczesnego świata. Wskazałem, że zadaniem dla (nielicznych) prodemokratycznych i propokojowych intelektualistów islamskich oraz przywódców świata arabskiego jest odseparowanie religii od polityki. W artykułach prezentuję ustalenia poznawcze stwierdzając, że podłożem islamskiego terroryzmu jest zderzenie przeciwstawnych tendencji imperialistycznych, uniwersalistycznych państw zachodnich z tendencjami fundamentalistyczno-tradycjonalistycznymi krajów islamskich. Islamski fundamentalizm poza negatywnymi konsekwencjami może być postrzegany, zarówno ze względów subiektywnych, jak i obiektywnych, jako skuteczny środek obrony państw muzułmańskich przed nasileniem się oddziaływania tendencji państw świata zachodniego oraz środek zmierzający do zachowania tożsamości narodowej. Dowodem jest zbieżność temporalna nasilenia się tendencji po obu stronach, jak również, jedność czasowa zachodząca pomiędzy okresem gwałtownego rozwoju fundamentalizmu w krajach muzułmańskich z ponadprzeciętnym rozwojem gospodarczym krajów przy jednoczesnym upadku systemów gospodarczych innych państw w wyniku ekspansji cywilizacji euroatlantyckiej.

Podążając dalej w eksploracji naukowej, stwierdziłem że następuje demograficzna i ekonomiczna ekspansja świata arabskiego; nie można dopuścić do utożsamiania akcji antyterrorystycznych przeciwko islamskim fundamentalistom z wojną z cywilizacją islamską,

gdyż efektem byłoby apokaliptyczne, huntingtonowskie zderzenie cywilizacji. Dochodzę do konkluzji, że zadaniem przywódców świata zachodniego jest stworzenie warunków politycznych do pokojowego współistnienia państw o odmiennych kulturach i religiach.

Dostrzegam, że społeczeństwa zmieniały bieguny swojego zainteresowania, tracąc stopniowo świadomość narodową, regionalną. Zwrot następuje w kierunku kwestii finansowych i gospodarczych, w czym można dopatrywać się nowych zagrożeń. Stawiam odważne tezy, że większym niebezpieczeństwem są zorganizowane, międzynarodowe grupy przestępcze, niż ruchy o idealistycznych korzeniach.

Z zakresu problematyki terroryzmu przygotowałem ponad 20 artykułów w różnych renomowanych czasopismach naukowych o zasięgu ogólnopolskim jak i międzynarodowym, a także w wielu pracach zbiorowych w szczególności w języku angielskim (załącznik dotyczący dorobku naukowego).

Funkcjonowanie i znaczenie Unii Europejskiej jako aktora rzeczywistości międzynarodowej

Czwartą sferą moich zainteresowań badawczych pozostaje funkcjonowanie i znaczenie Unii Europejskiej jako aktora rzeczywistości międzynarodowej. Swoje zainteresowania badawcze koncentruję wokół różnych kwestii. Z jednej strony wskazuję na potęgę Paneuropy w okresie dwudziestolecia międzywojennego, kiedy ideologia integracji w kształcie nadanym przez Coudenhove, stworzyła wizję, która zdecydowanie wyprzedzała ówczesną epokę. Główne tezy doktryny zostały zrealizowane, bądź są urzeczywistniane współcześnie: zniesienie granic państwowych, prowadzące do wzrostu rozwoju gospodarczego, unia polityczna i gospodarcza, wspólna polityka zagraniczna, zbliżenie Niemiec i Francji, objęcie integracją całej Europy „od Portugalii do Polski”. Udowadniam, że dogłębne poznanie genezy, istoty, źródeł doktryny paneuropejskiej pozwala zrozumieć ewolucję obecnych wspólnot europejskich oraz przewidzieć zmiany, jakim mogą być jeszcze poddane. Doktryna bowiem nigdy nie umiera w całości; jeśli nawet pewne jej elementy zostały w praktyce odrzucone, pominięte czy przemilczane to w zmienionych warunkach mogą zostać wydobyte z zapomnienia, dostosowane do nowej sytuacji i użyte jako oręż do dalszej walki.

Problematyka unijna jest przeze mnie dostrzegana w oglądzie cywilizacyjnym współczesnego świata. Uwidaczniam silny związek pomiędzy kształtowaniem się państwowości europejskiej, szczególnie z uwzględnieniem organów ponadnarodowych,

a wpływem na tworzenie społeczeństwa obywatelskiego. Z jednej strony, funkcjonowanie ponadpaństwowych instytucji o szeroko zakrojonych możliwościach prawnych zapewnia spójność Unii Europejskiej oraz możliwą efektywniejszą koordynację działań służących społeczeństwu, z drugiej strony niewątpliwie utrudnia proces komunikacji bezpośrednio z obywatelami. Dlatego też bardziej istotną rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego odgrywają organizacje pozarządowe lub samorządowe, zarówno świeckie jak i duchowne, a ich wpływ właśnie świadczy o możliwościach kształtowania perspektywy państwowości Europejskiej jako instytucji o charakterze federacyjnym, skupionym na regionalizacji. Podejście centralne, pomimo iż może zapewniać względnie większe bezpieczeństwo oraz, w teorii, efektywniejsze działanie organów wykonawczych, nie będzie w stanie odgrywać znaczącej roli w kształtowaniu społeczeństwa. Organy Unii Europejskiej, takie jak Parlament Europejski czy Komisja Europejska, muszą dążyć do decentralizacji, a więc jak najszerszej zakrojonej współpracy z rządami państw członkowskich oraz różnymi ugrupowaniami krajowymi lub międzynarodowymi powstałymi z oddolnej inicjatywy społecznej.

W swoich poszukiwaniach badawczych ukazuję model „Europy regionów” jako przyszłości Unii Europejskiej, który wymaga sprecyzowania wielu kwestii, w szczególności dokładnego określenia jaką autonomię powinny otrzymać regiony w państwach członkowskich oraz w obrębie całej wspólnoty. Udowadniam, że regiony są ważnym szczeblem w organizacji, gdyż oddziałują na poprawę świadomości europejskiej obywateli, zapewniają prowadzenie działań bliżej mieszkańców oraz efektywniejsze prowadzenie polityki regionalnej. Przy pomocy władz lokalnych państwa narodowe mogą skutecznie zadbać o ład społeczny oraz zapobiec poczuciu wyobcowania obywateli we własnym kraju.

Dostrzegam silny związek pomiędzy kształtowaniem się państwowości europejskiej, szczególnie z uwzględnieniem organów ponadnarodowych, a wpływem na tworzenie społeczeństwa obywatelskiego. Z jednej strony, funkcjonowanie ponadpaństwowych instytucji o szeroko zakrojonych możliwościach prawnych zapewnia spójność Unii Europejskiej oraz możliwą efektywniejszą koordynację działań służących społeczeństwu, z drugiej strony niewątpliwie utrudnia proces komunikacji bezpośrednio z obywatelami. Dlatego też bardziej istotną rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego odgrywają organizacje pozarządowe lub samorządowe, zarówno świeckie jak i duchowne, a ich wpływ właśnie świadczy o możliwościach kształtowania perspektywy państwowości europejskiej jako instytucji o charakterze federacyjnym, skupionym na regionalizacji. Podejście centralne,

pomimo iż może zapewniać względnie większe bezpieczeństwo oraz, w teorii, efektywniejsze działanie organów wykonawczych, nie będzie w stanie odgrywać znaczącej roli w kształtowaniu społeczeństwa. Podkreślam na łamach artykułów naukowych i wystąpień konferencyjnych, że organy Unii Europejskiej, takie jak Parlament Europejski czy Komisja Europejska, muszą dążyć do decentralizacji, a więc jak najszerszej zakrojonej współpracy z rządami państw członkowskich oraz różnymi ugrupowaniami krajowymi lub międzynarodowymi powstałymi z oddolnej inicjatywy społecznej.

Poddaję analizie różne instrumenty prawne np. Traktat Konstytucyjny czy Kartę Praw Podstawowych, która stanowi podsumowanie wspólnych europejskich wartości, z którymi mogą identyfikować się wszyscy obywatele. Oferuje obywatelom Unii Europejskiej narzędzie, które pozwoli im bronić się poprzez znajomość i zrozumienie swoich praw oraz oferuje możliwość sprawowania większej kontroli nad działaniami krajowych i europejskich władz, tworzących i wprowadzających prawo Unii. Nie odnosi się ona jednak do działań krajowych państw członkowskich, dla których podstawą prawną są przepisy i konstytucje krajowe. Karta Praw Podstawowych stanowi istotną cezurę w procesie integracji europejskiej. Jest dowodem nowego podejścia Unii do procesu decyzyjnego (do opracowania dokumentu powołano Konwent), a także zrozumienia potrzeby skuteczniejszej ochrony praw człowieka przez unijne instytucje i państwa członkowskie. Podkreślam, że od czasu uchwalenia Karty podczas szczytu Rady Europejskiej w 2000 r. w Nicei, dokument mimo iż początkowo nie miał mocy prawnie wiążącej, pozytywnie wpłynął na wiele działań Unii, nadając wspomnianej organizacji bardziej demokratyczny, obywatelski i przejrzysty charakter. Uznanie Karty Praw Podstawowej za integralną część konstytucji oznacza wprowadzenie do niej fundamentalnych wartości oraz zbliżenie Unii do obywatela. Symbolizuje też uzyskanie „ludzkiej twarzy”. Integralność ma szczególne znaczenie w dobie globalizacji, w czasie gdy poparcie zyskują odmienne tendencje.

Zwracam uwagę również na udział Polski w kształtowaniu instytucji unijnych, czy to w zakresie instytucjonalnym, czy przy tworzeniu najistotniejszych rozwiązań polityczno-prawnych, np. aktywność polskiej delegacji rządowej przy forsowaniu postulatu nicejskiego systemu głosowania w Radzie.

Bardzo ważną domeną moich zainteresowań związanych z UE jest dostrzeganie perspektywiczności tej instytucji poprzez wprowadzanie inicjatyw integracyjnych na Wschodzie i Południu Europy, polegające na poszerzeniu obszarów dialogu rosyjsko – europejskiego i współpracy, umożliwiając ściślejszą integrację FR z przestrzenią gospodarczą Europy, zwłaszcza ze względu na geograficzną bliskość i ułatwione włączenie

do komunikacyjnej infrastruktury unijnej. Rozszerzenie wewnętrznego rynku Unii doprowadziło do powstania największego i najbardziej zespólnego rynku energii. W całościowym oglądzie wskazuję, że w hierarchii rosyjskich interesów Unia jest ważnym czynnikiem rewitalizującym gospodarkę FR. Ośrodek władzy w Rosji jest zdecydowanie zorientowany na kooperację z UE i jest to szansa dla Unii, gdyż Rosja stanowi ważne zaplecze energetyczne. Rosja dostrzega niezależność UE i jej wysoką rangę w stosunkach międzynarodowych, które stwarzają możliwość równoważenia amerykańskiej potęgi.

Najważniejszym celem rozwoju kooperacji Federacji Rosyjskiej z Unią Europejską jest budowanie partnerstwa opierającego się na równorzędnej pozycji obydwu stron. Strategiczne partnerstwo Unii Europejskiej i Federacji Rosyjskiej powinno się kształtować na podstawie umów o współpracy, ale bez konieczności ubiegania się FR o członkostwo w UE. Federacja Rosyjska za kadencji Władimira Putina rozpoczęła współpracę z Unią Europejską na wszystkich płaszczyznach – politycznej, bezpieczeństwa oraz ekonomicznej. W najbliższej przyszłości można spodziewać się dalszego poszerzania kooperacji UE i FR, a do najważniejszych czynników determinujących pogłębianie współpracy należeć będzie, m.in. postępująca integracja gospodarcza obu partnerów, na którą istotnie wpłynęło rozszerzenie Unii o kraje Europy Środkowej i Wschodniej;

Największym atutem Federacji Rosyjskiej w relacjach z państwami członkowskimi Unii Europejskiej jest pozycja najważniejszego dostawcy surowców energetycznych, a z drugiej strony UE posiada pakiet kontrolny w rosyjskim handlu zagranicznym oraz jest znaczącym inwestorem w rosyjskiej gospodarce. Surowcowa struktura unijnego importu z Rosji oraz konsumpcyjna eksportu niekorzystnie oddziałuje na dynamikę wspólnej wymiany handlowej, a jeszcze bardziej niekorzystnie na możliwości rozwoju Rosji.

Podkreślam w swoich publikacjach, że w dobie kryzysu gospodarczego, próby reformowania wewnętrznego UE i coraz częściej podkreślanego przez polityków „zmęczenia” procesem rozszerzania, nie powinny ograniczać środków pomocowych kierowanych do krajów byłej Jugosławii, które nadal wymagają wymiernego wsparcia, w przeciwnym razie może dojść do kolejnego kryzysu. Perspektywa rychłej akcesji chorwackiej do UE wykreowałaby trwałe podstawy dla bezpieczeństwa i stabilizacji Bałkanów Zachodnich, czyniąc jednocześnie z możliwości uzyskania członkostwa efektywne narzędzie w polityce dotyczącej bezpieczeństwa. Postrzeganie integracji Bałkanów z UE jako alternatywy dla niestabilności obszaru Europy Południowo – Wschodniej oznacza przeniesienie odpowiedzialności za przyszłość państw regionu na barki UE. W swoich publikacjach ukazuję też problematykę członkostwa Turcji.

Szeroko pojętej problematyce unijnej poświęciłem kilkanaście publikacji artykułowych oraz wiele wystąpień konferencyjnych (załącznik dotyczący dorobku naukowego).

3. Dorobek dydaktyczny

Działalność nauko-badawczą ściśle łączę z procesem dydaktycznym. Prowadzę zajęcia dydaktyczne na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych kierunku: **Stosunki Międzynarodowe**. Prowadzę wykłady kursowe z przedmiotów: prawo międzynarodowe publiczne, integracja europejska, organizacje międzynarodowe, traktatowe podstawy zwalczania terroryzmu w komunikacji powietrznej i morskiej, seminaria licencjackie dla studentów dziennych i zaocznych.

W okresie od 1991 do 2006 prowadziłem ćwiczenia oraz wykłady z przedmiotu prawo międzynarodowe publiczne na **Wydziale Prawa i Administracji oraz na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Gdańskiego**. Ponadto w **Powiślańskiej Szkole Wyższej w Kwidzynie** prowadziłem zajęcia z przedmiotów: administracja publiczna, prawo międzynarodowe publiczne, międzynarodowe stosunki polityczne, seminaria licencjackie i proseminaria. W Powiślańskiej Szkole Wyższej w Kwidzynie pełniłem przez 4 lata funkcję kierownika Zakładu Politologii. Do moich licznych obowiązków należała również koordynacja współpracy z innymi ośrodkami badawczymi i akademickimi za granicą, w szczególności z: **uniwersytetami Bileak, Akdeniz, Mugla i Sakarya w Turcji, Nordakademie w Niemczech, Thomas Bata w Zilinie w Czechach, Sianliali College na Litwie, Uniwersytetem Technologicznym w Timisoarze w Rumunii oraz GEA of Entrepreneurship w Lublaniu w Słowenii**.

Na okresie ostatnich **6 lat wypromowałem ponad 130 licencjatów zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych** na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim oraz Powiślańskiej Szkole Wyższej w Kwidzynie.

Moje dokonania naukowe zostały docenione przez władze Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przyznaniem w 2008 r. stypendium naukowego ufundowanego przez Rektora UWM za wyróżniające osiągnięcia w pracy naukowej, a także w kolejnych dwóch latach (2009 i 2010) nagrody Rektora UWM za wyróżniające osiągnięcia w pracy naukowej.